

Nederlandse samenvatting

Climate justice: African perspectives & EU policies A call for action

Overal ter wereld worstelen mensen met de enorme gevolgen van klimaatverandering; de grootste uitdaging van vandaag de dag. Vooral in Afrikaanse landen leidt dit tot grote problemen. Een paar jaar geleden veroorzaakte de droogte in Zuid-Afrika problemen met de drinkwatervoorziening. In Zimbabwe heeft droogte nog steeds gevolgen voor de betrouwbaarheid van de elektriciteitsvoorziening in het land. Extreme weersomstandigheden zoals cyclonen verwoesten kustgebieden, zoals bijvoorbeeld in Mozambique, terwijl verstoorde regenpatronen schadelijk zijn voor de landbouw op het hele continent. Hoewel Afrikaanse landen historisch gezien het minst hebben bijgedragen aan klimaatverandering, wordt het Afrikaanse continent het hardst getroffen door de gevolgen ervan, terwijl zij tegelijkertijd minder goed zijn toegerust om deze het hoofd te bieden. Bovendien is er bij het opstellen en nemen van klimaatmaatregelen onvoldoende ruimte voor inbreng van Afrikaanse perspectieven.

Ondertussen komt de wereld steeds dichterbij het 'point of no return'. Hoewel de realiteit van ons veranderende klimaat wereldwijd lijkt te zijn doorgedrongen, ligt het tempo om de opwarming van de aarde tot een minimum te beperken nog steeds niet hoog genoeg. Met de Europese 'Green Deal' heeft de EU een ambitieus plan geïntroduceerd om in 2050 het eerste klimaatneutrale continent te worden. Het is van cruciaal belang dat bij de uitwerking van dit beleid rekening wordt gehouden met Afrikaanse gemeenschappen en anderen die het hardst door de gevolgen van de klimaatverandering worden getroffen.

Politieke actie is nodig. Klimaatrechtvaardige oplossingen zijn nodig. Klimaatrechtvaardigheid is het benaderen van oplossingen voor klimaatverandering als een op mensengerichte, ethische en politieke aangelegenheid, en niet louter als een ecologische en fysieke kwestie. Dit concept erkent dat het leven van degenen die al met onrechtvaardigheid worden geconfronteerd, harder wordt getroffen door de gevolgen van de klimaatcrisis, en dat de verantwoordelijkheid voor de crisis meer bij de rijkste landen en mensen ligt dan bij anderen. Door middel van klimaatrechtvaardige maatregelen en beleid wordt rekening gehouden met de behoeften van de meest kwetsbaren, wat leidt tot een gelijkere verdeling van rijkdom, macht en toegang tot de besluitvorming.

Deze beleidsstudie toont de impact van klimaatverandering op het Afrikaanse continent, zoals verteld door Afrikanen zelf. We bespreken de behoefte aan eerlijke en transparante investeringen in klimaatfinanciering om mensen in Afrika beter in staat te stellen om te gaan met klimaatverandering. We kijken ook naar de rol van de EU zelf in haar klimaatbeleid en naar ander beleid dat gevolgen heeft voor Afrika. In de studie is een reeks progressieve beleidsaanbevelingen opgenomen om dit proces van een klimaatrechtvaardige overgang te vergemakkelijken.

De stemmen en verhalen van mensen uit heel Afrika die te maken hebben met de gevolgen van klimaatverandering dienen als basis voor deze studie. Velen van hen wordt niet de kans geboden om hun

stem te laten horen in besluitvormingsprocessen. Daarom is inclusie een voorwaarde voor volledige deelname aan de wereldwijde transitie die we moeten maken. De door Afrikanen zelf vastgestelde behoeften moeten prioriteit krijgen in de betrekkingen tussen de EU en Afrika en de daaruit voortvloeiende beleids- en besluitvormingsprocessen.

De EU moet investeren in een echt partnerschap met het Afrikaanse continent, waarbij haar beleidsprocessen transparant zijn en alle relevante belanghebbenden, ook de meest kwetsbare, worden betrokken. De EU-delegaties in de landen moeten over de nodige capaciteit en middelen beschikken om dit mogelijk te maken. Maatschappelijke organisaties in Afrikaanse landen moeten structureel worden uitgenodigd voor beleidsdialogen en -overleg. Bovendien moet specifieke ruimte worden gecreëerd voor de stem van groepen die ondervertegenwoordigd zijn in de beleidsdialogen, zoals vrouwen in al hun diversiteit en jongeren.

Klimaatverandering is nauw verbonden met duurzame ontwikkeling. Ontwikkelingslanden behoren tot de landen die het zwaarst worden getroffen en het minst in staat zijn om de schokken op te vangen die klimaatverandering teweegbrengt in hun sociale, economische en natuurlijke systemen. Rijke landen hebben toegezegd 100 miljard dollar per jaar aan klimaatfinanciering te mobiliseren om ontwikkelingslanden te ondersteunen bij hun klimaattransitie en aanpassing aan klimaatverandering. Deze belofte wordt echter niet waargemaakt. Niet alleen wordt de 100 miljard dollar niet gehaald, er zijn ook nog andere problemen. Niet alles wat als klimaatfinanciering wordt geteld, draagt bij tot klimaatactie: en zou dus daarom niet meegeteld moeten worden. Ook wordt een deel van de publieke klimaatfinanciering beschikbaar gesteld via leningen die moeten worden terugbetaald, en is het niet altijd 'nieuw en aanvullend' zoals beloofd. Bovendien bestaat er een aanpassingskloof binnen de publieke klimaatfinanciering waar mitigatie (klimaatverandering voorkomen) te vaak voorrang krijgt op aanpassing aan klimaatverandering (adaptatie). Ten slotte is klimaatfinanciering niet altijd gericht op wat echt nodig is. Uiteindelijk hebben degenen die het zwaarst worden getroffen niet voldoende toegang tot de beschikbare klimaatfinanciering. Daar moet verandering in komen.

Kleinschalige projecten die worden uitgevoerd door lokaal geleide gemeenschapsorganisaties, in het bijzonder door vrouwengroepen, kunnen de grootste impact hebben, maar beschikken momenteel niet over de institutionele capaciteit om zich een weg te banen door de donormechanismen. Donoren van klimaatfinanciering, met inbegrip van de grote klimaatfondsen, moeten daarom hun toepassingsmechanismen verbeteren zodat ze inclusiever worden. Dit kan worden gedaan door:

- de bureaucratie te verminderen, onder meer door het minimumbedrag te verlagen en geen particuliere medefinanciering te eisen;
- hun doelstellingen af te stemmen op de prioriteiten die door plaatselijke belanghebbenden zijn vastgesteld, en
- gebruik te maken van de bestaande lokale overheidsinfrastructuur om lokale groepen op doeltreffende wijze subsidies te verstrekken, om zo kennisuitwisseling en capaciteitsopbouw te stimuleren.

Publieke klimaatfinanciering moet voorrang geven aan de meest kwetsbare landen en gemeenschappen. In plaats van de huidige concentratie op middeninkomenslanden, moet er speciale aandacht worden besteed aan ontwikkelingslanden, kleine eilandstaten en vrouwen. Deze landen en groepen moeten ook prioriteit krijgen in het bredere klimaatbeleid van de EU. Om verdere schulden nood bij de meest kwetsbaren te voorkomen, mag publieke klimaatfinanciering niet langer bestaan uit leningen die terugbetaald moeten worden en moeten de EU en haar lidstaten stappen ondernemen om de schulden van ontwikkelingslanden kwijt te schelden.

Ook intern beleid van de EU heeft soms gevolgen voor Afrikaanse landen. Hoewel de Europese Green Deal een ambitieus plan is om verdere klimaatverandering te voorkomen, moet het beter rekening houden met de externe dimensie en de concepten van klimaatrechtvaardigheid wereldwijd. Negatieve economische, sociale en ecologische gevolgen voor Afrikaanse landen moeten worden aangepakt. Bovendien heeft de EU zich verbonden aan het concept van beleidscoherentie voor ontwikkeling, wat betekent dat zij negatieve externe gevolgen van EU-beleid op ontwikkelingslanden moet voorkomen. Hiervoor moet beleid dat gericht is op belangrijke vraagstukken, zoals handel, in overeenstemming worden gebracht met de klimaatdoelstellingen en de ontwikkelingsdoelstellingen van de EU. De duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN (de SDG's) kunnen worden gebruikt als kader om de coherentie in de internationale en nationale beleidsvorming te versterken.

Om klimaatrechtvaardigheid te bereiken, moet al het EU-beleid, zelfs beleid dat uitsluitend op interne kwesties is gericht, coherent zijn met haar ontwikkelingsdoelstellingen en de doelstellingen die internationaal zijn overeengekomen, zoals de klimaatdoelstellingen van Parijs en de SDG's. Daarom moet voor elk nieuw initiatief verplicht vooraf worden nagegaan wat de verwachte impact is op ontwikkelingslanden en op de verwezenlijking van de klimaatdoelstellingen en de SDG's. Wanneer een initiatief niet slaagt, moet het worden herzien of ingetrokken.

Klimaatrechtvaardigheid moet een leidend principe worden in de Europese Green Deal. In alle beleidsmaatregelen en EU-wetgeving die uit de Green Deal voortvloeien, moet rekening worden gehouden met de internationale context. Het effectbeoordelingskader moet worden gebruikt om ervoor te zorgen dat het beleid niet ten koste gaat van andere doelstellingen en verbintenissen. Klimaatmaatregelen moeten overal ter wereld de mensenrechten en de sociale en economische veerkracht stimuleren en beschermen.

Het komende jaar is een cruciale periode voor actie. Met de klimaatop van november in Glasgow hebben de landen de kans om hun ambities te versterken. Voor volgend jaar staat de zesde top tussen de Afrikaanse Unie en de EU op de agenda: een beslissend moment voor de toekomstige richting van de samenwerking tussen Afrika en de EU.

De [volledige reeks beleidsaanbevelingen](#) voor klimaatrechtvaardig EU-beleid is te vinden in de publicatie *Climate justice: African perspectives & EU policies*.

